VERVALSCHING VAN ZADEN.

Men verhaalt in Engeland, dat een jonge dochter, die zich op huishouding wilde toelaggen, aan een deskundige om onderrigt in *warenkennis* vroeg.

„Mijn lieve meid”, zei deze „noem de waren eens op, die ge wilt leeren kennen.”

„Wel, koffij.”

„Er bestaat geen koffij.”

„Thee.”

„Er bestaat geen thee.”

„Geraspte suiker.”

„Maar eilieve, waar zoudt ge dien kunnen krijgen.”

En inderdaad, toen de opgenoemde waren werden aangeschaft, bleek, dat alle met andere zelfstandigheden *vermengd* waren.

Gelukkig valt het verhaalde niet hier te lande voor, ofschoon het den schrijver dezer regelen officieel bekend is, dat er voor eenige jaren te Amsterdam een fabriek bestond, waarin thee van inlandsche bladeren werd vervaardigd. Het bleek zelfs, dat deze thee in het groot werd geveild, om dan, met gewone thee vermengd, door kleinhandelaars aan den man te worden gebragt. Men make zich echter niet ongerust, na verloop van een jaar was de fabriek te niet.

Wij zouden dit eene voorbeeld, op verschillende wijzen gevarieerd, met andere kunnen vermeerderen (*), doch onthouden ons daarvan, omdat het vermelde, zooals we opmerkten, tot het verledene behoort.

Wij kunnen echter niet nalaten den lezer op het bedrog te wijzen, dat in Engeland op groote schaal met *zaaienzaad* wordt gepleegd, en voor korten tijd is ontdekt.

Deze mededeeling beoogt niet, om ons in de boosheid der menschen te doen vermijden, maar om de handelaars die deze zaden uit Engeland ontvangen, zoowel als onze landbouwers, te waarschuwen.

Het bestuur van de koninklijke Tuinbouw-Maatschappij in Engeland heeft zich, in het belang van handel en landbouw, de zaak

(*) Verg. o. a. *Bijblad Economist* 1858, p. 256; *Econ.* 1859, p. 140, 295; *Econ.* 1860, p. 468.

der vervalsching van zaden aangetrokken en daarover twee rapporten openbaar gemaakt. In deze rapporten wordt er op gewezen, dat het kwaad vrij algemeen is; daar het reeds eenigen tijd geleden is sedert het eerste rapport werd openbaar gemaakt, zonder dat de juistheid er van werd ontkend, zoo is men wel in de treurige noodzakelijkheid om de waarheid van het daarin gemelde aan te nemen.

De vierderlei soort van bedrog zou bestaan:

- 1_o In het verkoopen als zaaizaad, wat te lang op één gepakt is bewaard en aldus zijn levensvatbaarheid heeft verloren:
- 2_o Door het vermengen van slecht zaad met goed, en van oud zaad met jong.
- 3_o Door de vermenging van goed met dood zaad.
- 4_o Door zekere behandeling van slecht zaad, waardoor het een even frisch voorkomen verkrijgt als goed, bijv. klaver-, gras- en knol- of rapenzaad.

Het is wel de moeite waard om na te gaan op welke wijze de commissie, die zich geheel belangloos met het onderzoek had belast, daarmee te werk ging. Bij achttien aan de commissie geheel onbekende *grossiers*, liet zij *Bloemkoolzaad*, *Peenzaad*, *Spruitkoolzaad*, en *Wit* en *Geel knol- of rapenzaad* koopen. In den publieken tuin te Chiswick werden van de verschillende soorten en uit elk der achttien pakken 100 zaadkorrels door de beambten uitgezaaid. Van de 18 pakken bloemkoolzaad was de uitkomst, dat van de 100 zaden opkwamen: 86, 70, 66, 60, 56, 54, 54, 52, 51, 51, 50, 44, 44, 44, 43, 39, 36, 24.

Van de 100 Spruitkoolzaden kwamen op uit de 18 pakken: 86, 83, 70, 68, 65, 62, 60, 59, 56, 55, 50, 46, 42, 42, 39, 35, 35, 35.

Van de 18 pakken kwamen per 100 Peenzaden op: 61, 56, 54, 48, 47, 45, 44; 43, 41, 38, 38, 37, 37, 35, 33, 30, 19, 14.

Van de 18 pakken wit Knol of rapenzaad — Turnips — kwamen op per 100 zaden: 98, 95, 93, 87, 83, 82, 71, 70, 68, 68, 68, 66, 65, 64, 62, 60, 58, 57.

Van de 18 pakken geel Knol of rapenzaad — Turnips — kwamen van de 100 zaden op: 95, 84, 79, 79, 78, 77, 72, 72, 67, 66, 65, 64, 62, 58, 55, 55, 44, 28.

Het verdient opmerking, dat niet *al* de zaden van denzelfden handelaar goed of slecht waren, daar nu eens bijv. het Bloemkoolzaad goed, en Peenzaad slecht werd bevonden. Over het algemeen echter bleek dat, wanneer één zaad uitstekend was, ook de andere zaden van den handelaar uitmuntend werden bevonden.

Tegen te oud zaad dat slecht bewaard is — verlegen zaad — kan ieder deskundige zich wapenen. Alleen de beginsellooze handelaar, die dit zaad oppoetst en het met goed zaad vermengd, kan van kwade trouw worden beschuldigd.

Men weet overigens, dat goed bewaard zaad zeer lang zijn levensvatbaarheid behoudt. Ook beweert men, dat bijv. knolzaad dat 2 of 3 jaar oud en goed bewaard is, geschikter ter zaaizaad is, dan versch. Een te snelle reproductie zou nl. een veel te groote struik in verhouding tot den wortel geven, — terwijl het omgekeerde met goed bewaard zaad zou gebeuren.

„Het misbruik” — zoo las ik in een Engelsch artikel over dit onderwerp — „om zaad te vervalschen, kan niet streng genoeg worden afgekeurd. De handel schijnt zelf te machteloos om daartegen te kampen. Het stelsel is tot zulk een verontrustende hoogte opgevoerd, ten einde den strijd met gewetenlooze concurrenten te kunnen volhouden, dat vervalsching algemeen behoefte is geworden.” Voorwaar een treurige toestand. Het verdient echter opmerking dat niemand dien toestand in Engeland weêrlegt, verdedigt, verontschuldigt, of bemantelt.

De handel in knolzaad is hier in ons land vrij groot en neemt door de toenemende knolvoeding als veevoeder meer en meer toe; — daar dit zaad en ook de overige zaden waarvan hier wordt gesproken, veel uit Engeland worden aangevoerd, zoo is het wel de moeite waard om de aandacht op den toestand aldaar te vestigen.

De handel in knolzaad is daar reusachtig, vergeleken bij dien in andere zaden, waarvan hier sprake is. Als nu een boer of landbouwer met het doel om het beste te koopen, ter markt gaat, zou hij dan kunnen droomen, dat dit uitstekend artikel meer of minder vervalscht is, en dat de man met wien hij handelt, het een zekere behandeling heeft doen ondergaan? De verkooper zal, betrapt zijnde, de daad niet ontkennen, maar beweren, dat de kooper geen schade lijdt wanneer de vermenging met dood zaad geen 25 pc. te boven gaat, daar, bij het zaaïen dezer kleine korrels, ten minste zooveel verloren gaat. Deze redenering getuigt zeker niet van rechtschapenheid, en hier te lande weten onze boeren en landbouwers zeer goed waarmee ze het fijne zaad, vóór het uitzaaïen, moeten vermengen; in dat kunstje behoeft de zaadhandelaar hen niet voor zooveel leergeld te onderwijzen.

Bovendien, als een boer eens een weinig te dik zaait, staat hem de gelegenheid tot uitdunnen en verzetten open, maar als hij zaaizaad koopt dan behoort hij te ontvangen, wat 100 pc. groei-

kracht bezit. Wat zou men van hem — ik bid het u — zeggen, als hij u voor het mud aardappelen of tarwe 80 kop toedeelde.

Intusschen gebeurt het dat de verkooper voor de deugdelijkheid van het zaad voor 75 pc. instaat, en de grossier het in kleine hoeveelheden verkoopt, zonder daarvan te spreken. In dat geval komt de zedelijke verantwoordelijkheid voor den laatsten en blijft zijn daad laakbaar.

Men heeft echter in Engeland de misdaad nog verder gedreven en een opzettelijk dooden (killing process) van het zaad toegepast.

Gelijk bekend is, is het geel klaverzaad goedkooper dan het roode. Ten einde het eerste den schijn van het laatste te doen verkrijgen, ondergaat het een zekere behandeling, waarbij het sluimerend leven wordt gedood, en ontstaat er zulk een gelijkenis met rood klaverzaad en zulk een fraai uiterlijk, dat het oog van den kooper — en meermalen van den kenner — wordt misleid en aangetrokken. Diezelfde methode schijnt op het raagrass (*) te worden toegepast.

En wat zijn de gevolgen?

Hoe menigmaal heeft men den landbouwer niet hooren klagen dat zijn gras- of klaverzaad niet was opgekomen! Hoe treurig en moeilijk wordt de toestand van den boer, als hij in nieuwbédijkte polders steeds gereed moet zijn om veel meer dan andere vakgenooten geld in den grond te steken, terwijl hij na zwaren arbeid in dien grond, na behoorlijk te hebben gezaaid, na op den oogst zijne hoop te hebben gevestigd, slechts wind en teleurstelling oogst?

Bij het meer algemeen worden van kunstweiden, wordt het toezicht op de deugdelijkheid van het zaad, dat men tot den aanleg daarvan bezigt, van het hoogst belang.

Als een verblijdend verschijnsel behoort echter te worden vermeld, dat hier even als in Engeland, ook goede firma's bestaan wier gemoed voor de verleiding van gewetenlooze bedriegers gesloten is.

Het is te wenschen, dat men het kaf van het koorn leere onderkennen. In Engeland heeft men het plan gevonden om het zaad van alle handelaars in zaad te onderzoeken. De uitslag van dat onderzoek zou in zóó verre publiek worden gemaakt, dat men de namen van de handelaars die goed zaad leveren, in dagbladen en tijdschriften zou vermelden. Mocht ook dit middel niet baten, dan zou men er toe overgaan om de namen van hen, die slecht zaad verkoopen, aan belanghebbenden meê te deelen.

(*) De Engelschen spreken van rijegrass, dat roggegrass beteekent. Waarom gebruiken wij dat woord niet?

Zóóver als in Engeland schijnt de kwaal bij ons niet te heerschen. De vraag doet zich echter onmiddellijk voor: hoe ver strekt het kwaad zich hier te lande uit? Het is der moeite waard omdat te onderzoeken en de middelen daartoe liggen voor de hand.

Er bestaan, voor zoover ons bekend is, in elke provincie landbouw-maatschappijen, die dit onderwerp ter harte behoorden te nemen. Uit het bestuur van zulk een maatschappij behoorde een commissie zich met de leiding van het onderzoek te belasten. In elke afdeeling der maatschappij konden sub-commissiën worden gevormd, die zich met den inkoop van zaad bij alle handelaars in hun kring, behoorden te belasten. Voor het onderzoek naar de deugdelijkheid van het zaad zouden de plantentuinen aan de hogere burgerscholen, aan onze doorluchtige school en aan de Hooge Scholen kunnen worden gebezigd. Daar de zaak van publiek belang is, zoo mag men verwachten, dat het Rijk geen bezwaar zou opwerpen tegen het gebruik dier tuinen, — maar integendeel het onderzoek op die wijze zal bevorderen. Van de onderwijzers aan het hoofd dier tuinen mag worden verwacht, dat zij hun bijstand willen leenen en de leiding van het zaaijen en het verzorgen der planten benevens het opteekenen van den uitslag op zich nemen.

Van de uitkomsten, in elke afdeeling verkregen, zou door de sub-commissiën aan elke provinciale commissie bericht behooren te worden gedaan, opdat deze verzamellijsten vervaardige, waaruit men met een oogopslag den toestand in de provincie kunne ontwaren. Die toestand behoort (zonder het vermelden der namen van de handelaars) te worden publiek gemaakt, zoodat ieder belanghebbende op een gegeven oogenblik den geheelen toestand hier te lande kunne overzien.

Het spreekt van zelf, dat alles van de wijze van inkoop van het zaad afhangt: geen der zaadkoopers mag vermoeden, voor welk doel het zaad, dat bij hem wordt gekocht, bestemd is.

Alvorens de uitslag van dit onderzoek bekend was, zou ik niet wenschen, dat er verder strekkende maatregelen werden genomen. Men peile in de eerste plaats de diepte der wonde en onderkenne haar zuiverheid of bederf.

Ten slotte een raad aan hen die zaaizaad behoeven.

Men lette bij den inkoop daarvan inzonderheid op de hoedanigheid, en minder op den prijs.

C. A. W. VAN HOORN.